

בנין וצדק

• על פרשת השבוע •

הודאה על העבר ובקשה על העתיד

כן מהו הכוונה בדברי חז"ל, שעד לידת יהודה "לא היה אדם שהודה להקדוש ברוך הוא", אתמהא.

וגם על לאה בעצמה יוקשה, למה דייקא עתה בלידת יהודה אמרה "הפעם" אודה את ה', דמשמע מזה שרק עתה בלידת בנה הרביעי היה לה להודות להשי"ת, וכמו שפירש"י, מפני שבזה נטלה יותר מחלקי. וקשה, שהרי בברכת 'מודים' בשמונה עשרה, אנו מודים להשי"ת שלשה פעמים ביום, על נפלאותיך וטובותיך שבכל עת, ערב ובוקר וצהריים, הגם שלא בכל עת אנו נוטלים יותר מחלקנו, רק רואים מזה שיש להודות להשי"ת על הכל ממש, כי כל מה שאנו מקבלים מהשי"ת הוא מתנת חנים, ואם כן מהו הלשון שאמרה לאה, "הפעם" אודה את ה' - שנטלתי יותר מחלקי.

ההודאה של לאה היה הודאה עצומה עם כל ההרגשים ובכל לב ונפש, כי הרגישה באמת שנטלה יותר מחלקה

רק הביאור בכל זה הוא, דהנה בוודאי גם כל הדורות הקודמים כבר הודו להשי"ת על כל הנפלאות והטובות שהשי"ת נתן להם, ואף לאה עצמה הודתה בפה מלא להשי"ת

בפרשתן כתיב (בראשית כט, לה) 'ותהר עוד ותלד בן ותאמר הפעם אודה את ה' על כן קראה שמו יהודה ותעמוד מלדת'. ופירש"י, 'הפעם אודה' - שנטלתי יותר מחלקי, מעתה יש לי להודות.

החידוש שנתחדש בעולם על ידי לאה אמנו בעת לידת יהודה

ואיתא בגמרא (ברכות ז:), ואמר רבי יוחנן משום רבי שמעון בן יוחי, מיום שברא הקדוש ברוך הוא את עולמו, לא היה אדם שהודה להקדוש ברוך הוא, עד שבאתה לאה והודתו, שנאמר 'הפעם אודה את ה'.

וכבר הקשו המפרשים דלכאורה הוא תמיהה גדולה עד מאד, כיצד יתכן שמיום בריאת העולם ועד לידת יהודה, לא היה שום אדם שהודה להקדוש ברוך הוא. איך יתכן לומר שהאבות הקדושים אברהם יצחק ויעקב לא הודו להשי"ת במשך כל ימי חייהם. הרי אפילו אצל אדם הראשון אנו מוצאים בחז"ל (ב"ר כב, יג) שאמר, 'מזמור שיר ליום השבת טוב להודות לה' (תהלים צב, א-ב), ובוודאי גם הצדיקים הבאים אחריו, נח, שם ועבר, והאבות הקדושים הודו להשי"ת על כל הטובות שהעניק להם, ואם

מהמתנה הנפלאה שהעניק לה השי"ת, והודתה על זה בלב שלם.

בשעת ההודאה העצומה על לידת יהודה, חזרה לאה להודות גם על לידת שלשת בניה הראשונים, כי הבינה עתה למפרע שכל זה היו גם כן יותר מחלקה

ובשעה הזאת שהודתה להשי"ת עם כל ההרגשים בשלימות על המתנה הגדולה שקיבלה יותר מחלקה, ניצלה לאה את העת רצון, והודתה עתה להשי"ת עם כל ההרגשים ובלב שלם גם על שלשת בניה הראשונים, ראובן שמעון ולוי. כי עתה הבינה למפרע, שגם זה לא היה פשוט כלל ועיקר שתזכה לכל זה.

דהנה נתבאר שבתחילה חשבו האמהות, שכל אחת מהם תוליד שלשה בנים, וכך יתחלקו הי"ב שבטים בין הארבע נשים של יעקב. אך עתה כשראתה לאה שהיא עצמה כבר הולידה ארבעה שבטים, ממילא מוכרח מזה שאופן חלוקת השבטים לא יהיה בשווה בין הד' נשים של יעקב, ועל כל פנים אחת מהארבע נשים לא תוכל להוליד מעתה רק שני שבטים.

ובפרט כשנכחה לראות שרחל אחותה היא עקרה ועדיין לא הולידה אפילו בן אחד, היא הבינה מזה למפרע, שאין כאן "חלוקה" של בנים, כל אשה מקבלת שלשה שבטים, רק הכל הוא בחדס חינם של הקב"ה. ולכן בשעה שהודתה להשי"ת על לידת יהודה, "הפעם אודה את ה" - שנטלתי יותר מחלקי, חזרה והודתה עתה להשי"ת בלב שלם על כל שלשת בניה הראשונים שזכתה לקבל במתנת חינם מהשי"ת.

על שלשת בניה הראשונים שנולדו לה. אך ההודאה הזאת שהודתה לאה בעת לידת בנה הרביעי, היה הודאה בשלימות הגמור, והודאה כזאת אכן עוד לא היה מיום בריאת העולם ועד עתה.

דהנה בהמשך פרשתן (בראשית כט, לד) מבואר ברש"י, שהאימהות נביאות היו, וידעו שיעקב ישא ארבע נשים ויוליד י"ב שבטים. ועל פי זה חשבו שבחלק של כל אחת מהם, יהיו שלשה בנים, כמו שמבואר במדרש (ב"ר ע"א, ד) "שהיו אמהות סבורות, שזו מעמדת שלשה וזו מעמדת שלשה".

והנה כשהאדם יודע שהוא צריך לקבל איזה מתנה, אזי הגם שהוא מודה ומשבח ומהלל להשי"ת בכל לבו על המתנה שקיבל, בכל זאת אין ההודאה בשלימות הגמור, כי ברגע שהאדם כבר יודע מראש שהוא צריך לקבל דבר זה, והוא מרגיש שבין כך הוא יקבל דבר זה, אין ביכולתו להודות להשי"ת על חסד זה בכל לב ונפש.

וענין זה היה אצל לאה, אכן לאה הודתה להשי"ת גם כשנולדו לה שלשת בניה הראשונים, אך במידת מה היה חסר קצת בהודאתה מקרב הלב, כי היה לה הרגשה שזהו החלק שהובטח לה מראש, ואין שום חידוש בזה. ורק כשנולד יהודה, והבינה לאה שנטלה בזה יותר מחלקה ויותר ממה שהובטח לה, דייקא עתה אמרה לאה "הפעם" אודה את ה', פירוש, עכשיו אוכל להודות להשי"ת בשלימות הגמור בכל לב ובכל נפש, מאחר שלא עלתה על דעתי כלל שאזכה למתנה כזאת, שהרי הוא 'יותר מחלקי', וממילא התפעלה עתה עד מאד

שבאתה לאה והודתו. פירוש, סוג הודאה נפלאה כזאת כמו הודאת לאה בלידת יהודה, עוד לא היה מיום בריאת העולם ועד עתה.

כי הודאתה של לאה הגיע מתוך הרגשה אמיתית, שלא היתה ראויה כלל וכלל לכל החסדים והטובות שהעניק לה השי"ת, לא ללידת יהודה שהוא בוודאי יותר מחלקה, ואף לא ללידת שאר שלשת בניה הראשונים, שהבינה עתה שגם זה הוא יותר מחלקה, ולכן הודתה מתוך הרגשים נפלאים שאין כמותם, על ה"מתנות חנינם" שהעניק לה השי"ת ברוב רחמיו וחסדיו.

כי הבינה עתה למפרע שגם שלשת הבנים הראשונים הוא "יותר מחלקי", כי הרי היה יכול להיות גם להיפך ממש, שהיא תהיה העקרה ורק רחל תוליד ארבע בנים בזה אחר זה, ונמצא שכל בן ובן שנולד לה, הוא חסד ומתנת "חנינם" מהשי"ת ו"יותר מחלקי", ולכן הודתה כעת למפרע עם כל ההרגשים ובלב שלם על כל בן ובן שנולד לה.

סוג ההודאה של לאה לא היה מיום בריאת העולם עד לידת יהודה

וזהו כוונת רבי שמעון בר יוחאי, "מיום שברא הקדוש ברוך הוא את עולמו, לא היה אדם שהודה להקדוש ברוך הוא, עד

מה עדיף יותר, הודאה לבד, או הודאה ביחד עם בקשה על העתיד

ומצינו בזה שתי ביאורים בספה"ק, וכך לשון הספה"ק **מאור ושמש** (ד"ה ותהר עוד): 'ותהר עוד ותלד בן ותאמר הפעם אודה וגו' ותעמוד מלדת'. ולכאורה יקשה על מה מרמזים השני תיבות 'ותעמוד מלדת', כי לכאורה המה מיותרים.

והנראה, דהנה הארבעה אשר צריכין להודות יורדי הים ואינן, הנה דוקא אחר שכבר יצאו מן הצער ההוא אשר היו בו לגמרי, אז צריכין להודות לה' שקיבלו כל הטובה. היינו, אחר שכבר עלה מן הים, והחולה כבר נתרפא לגמרי, וכן כולם. וכן

הודאה על העבר לחוד בלא בקשה על העתיד, יכול לגרום חלילה להפסקת ההשפעה

ועל פי זה נוכל ליישב בס"ד הסתירה שמצינו בספה"ק בביאור המשך הפסוק, 'ותאמר הפעם אודה את ה' על כן קראה שמו יהודה - ותעמוד מלדת'. דהנה מפשטות לשון הכתוב משמע, שמחמת שאמרה "הפעם אודה את ה'" וקראה את שם בנה 'יהודה' על שם ההודאה, לכן נענשה 'ותעמוד מלדת'. ויש להבין מה חטאה בזה, ולמה נענשה על זה.

מזה שמעתה והלאה אינו נצרך עוד לחסד וטובה זה. רק ביחד עם ההודאה יצרף תיכף ומיד גם תפילה ובקשה על העתיד^א.

רחל אמנו ביקשה תיכף לאחר ההודאה גם על העתיד - 'יוסף ה' לי בן אחר'

ולכן אנו מוצאים בדברי הימים (א טז, לד) שתיכף לאחר מה שנאמר 'הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו', כתוב מיד בפסוק שלאחריו (פסוק לה) 'ואמרו הושיענו'. להורות, שביחד עם ההודאה צריכים תיכף ומיד לצרף תפילה ובקשה על העתיד. וזהו 'ואמרו', ביחד עם ההודאה צריכים גם כן 'לומר' מיד, 'הושיענו' לעתיד.

וכן מבואר במשנה (ברכות נד.), "נותן הודאה על שעבר וצועק על העתיד". וכן אנו אומרים בזמירות יום השבת (זמר ברוך ה' יום יום), 'ברוך הוא אלקינו אשר טוב גמלנו, כרחמיו וכרוב חסדיו הגדיל לנו', ותיכף ומיד מצרפים בקשה ותפילה על העתיד, 'אלה וכאלה יוסף עמנו'.

ובחינה זו אנו מוצאים אצל רחל אמנו בעת לידת יוסף הצדיק, שמיד הודתה על זה להשי"ת ואמרה (בראשית ל, כג) "אסף אלקים את חרפתי", אך תיכף הוסיפה וצירפה גם בקשה על העתיד, ורמזה זאת בקריאת שמו יוסף לאמר "יוסף ה' לי בן אחר". כלומר רבונו של עולם אני מודה לך בכל לבי על החסד שנתת לי בעבר, אך מכירה אני שמבלעדי עזרתך אין עזרה

בכל ההצלות והישועות, אחר שכבר יצא מן הצער שהיה לו, צריך להודות. וכן מרומז בגמרא בפירוש (ברכות נד:) 'ארבעה צריכין להודות, מי שהיה חולה ונתרפא', מלשון 'ונתרפא' משמע לגמרי. וכן גבי אידך משמע, שיצא מן הצער אשר היה בו, ולא צריך עוד לטובה בזה.

והנה, שמעתי מאדוני מורי ורבי הרב הקדוש מורינו יעקב יצחק מלובלין הכ"מ זלה"ה, במעשה דחוני המעגל במסכת תענית (כג.), שהתפלל על הגשמים עד שירדו גשמים מרובים ולא היו צריכים להם עוד, וביקשו ממנו שיתפלל עליהם שלא ירדו עוד. אמר להם, שיביאו לו פר הודאה, יעויין שם, והביאו לו והקריב ופסקו הגשמים. אמר אדמ"ו זלה"ה, שהכוונה היה כנזכר לעיל, כי אחר שהקריב פר הודאה, בזה רימז שכבר יצאו מן הצער לגמרי, ואינם צריכים עוד להטובה וממילא יפסקו הגשמים.

וזה מרומז בפסוק שלפנינו, אחר שאמרה לאה "הפעם אודה את ה'" וקראה שמו "יהודה" לשון הודאה, ממילא הראתה בעצמה, שכבר קיבלה כל הטובה בבנים ואינה צריכה עוד לטובה זו, על כן 'ותעמוד מלדת'. עכלה"ק.

ומבואר בזה יסוד נפלא, שאין להאדם להסתפק בהודאה לבד להשי"ת על החסד והטובה שגמל לו השי"ת, כי יהיה משמע

א. וכבר מצינו ממש כעין זה בביאור הראשונים על פסוק זה. וכך לשון האבן עזרא: 'הפעם אודה את ה' כטעם 'הפעם הזאת', אחר שיש לי ארבעה בנים, 'אודה השם', כי לא אחמוד להיות לי עוד, כמאמר, אודה את השם שנתן לי כל זה ויספיק לי, על כן עמדה מלדת'. וכך לשון הטור הארוך: 'הפעם אודה את ה', כנותן הודאה למקום שנתן לה כל חלקה, ולא בקשה על יותר, ולכך עמדה מלדת'.

וישועה, על כן מיד אני מצרפת תפילתי ומבקשת 'יוסף ה' לי בן אחר'.

עצם הבקשה על העתיד היא חלק מההודאה, שמכיר כי אין עזר מבלעדי השי"ת

והנה באמת יש להבין ענין זה, למה מוכרחים לצרף תיכף בקשה על העתיד, ואם לאו, עלולים להיענש חלילה ולא לזכות עוד לטובה הזאת. הרי מדרך העולם כשמקבל האדם איזו טובה ומתנה מבשר ודם, הוא נותן לו הודאה גדולה על המתנה הטובה שנתן לו, אך כל בר דעת מבין שמגונה הדבר מאוד אם מיד תוך כדי הודאתו, יתבע ממנו בפה מלא שיתן לו עוד טובות כאלו, ופשוט הדבר שאין זה מן הנימוס לבקש שוב תיכף לאחר שקיבל זה עתה ממנו פעם אחת, ואדרבא, מסתבר שהנותן לא יחפוץ ליתן לו עוד כלל מפני גודל העזתו לבקש ממנו תיכף פעם נוסף, ואף ייחשב בעיניו ככפוי טובה.

ואם כן צריך להבין מדוע כלפי מלך מלכי המלכים הקב"ה הורו לנו רבותינו ז"ל להיפך, שתיכף בשעה שנותנים שבח הודאה על העבר, צריכים מיד לצרף גם תפילה ובקשה על העתיד.

והביאור בזה הוא, כי אצל השי"ת שהוא כל יכול ואין גבול וחקר למעשיו, אם כן עצם הבקשה והתחינה על העתיד היא חלק והמשך מהשבח והודאה, כי המבקש מורה בזה שהוא מכיר בכוחו ויכולתו ית"ש, שהוא 'המלך הטוב והמטיב לכל, שבכל יום ויום הוא הטיב, הוא מטיב, הוא ייטיב לנו. הוא גמלנו, הוא גומלנו, הוא

יגמלנו לעד'. ולכן הוא מבקש על העתיד תיכף בעת הודאתו, כי הוא מאמין וסומך ובוטח בהשי"ת, שכשם שגמל לנו עתה טובה גדולה כזאת, כך יגמלנו לעד, ולכן כבר מבקש תיכף מיד על כך.

ואדרבא אם לא יכלול בהודאתו על העבר גם בקשה על העתיד, יהיה נראה חלילה ככופר בטובה, ומראה בעצמו כאומר, אני מודה לך על מה שנתת לי עתה, אך מעכשיו אני כבר מסתדר לבד, וכאילו איני צריך עוד לעזרתך ח"ו.

על ידי הבקשה על העתיד תיכף בעת ההודאה, מתגלה גודל אמונתו

זאת ועוד, הבקשה על העתיד תיכף בשעת ההודאה, מורה על האמונה הגדולה שיש לו בלב שלם, שהשי"ת לבדו הוא אשר נתן לו עתה את החסד והטובה. ונבאר את דברינו:

הנה כל פעם שהאדם נצרך לאיזה דבר, והוא פונה אל השי"ת בתפילה, זה אכן מורה על האמונה שיש לו בהשי"ת שהוא שומע תפילת כל פה, ושהוא כל יכול, ויכול למלאות כל משאלותיו ובקשותיו.

אמנם עדיין אין זה דבר מוכרח שאכן תפילתו באה מתוך אמונה שלימה וברורה. דהנה דרך האדם כשהוא נצרך לאיזה דבר, שהוא מנסה לעשות כל סוגי ההשתדלויות העומדות לפניו, הוא פונה לחבר זה ולידיד זה, לארגון זה ולמוסדות זה. וממילא אין מוכרח מתפילתו, שהוא אכן סומך ובטוח רק על השי"ת לבדו בענין זה, כי יתכן שכל תפילתו היה רק בגדר של 'עוד סוג

השתדלות, ואינו מאמין באמת בכל לבו שדייקא על ידי התפילה תבוא ישועתו.

לעומת זה ה'הודאה', הוא כבר יותר הוכחה גמורה שאכן יש לו אמונה שלימה וברורה בהשי"ת העושה כל המעשים, שהרי תיכף כשבא לו הישועה הוא פונה מיד להשי"ת ומודה לו על כך בכל לבו ונפשו. ומוכרח מזה שהוא מאמין בכל לבו באמת, שהישועה לא באה לו על ידי פלוני או אלמוני, לא על ידי ארגונים ולא על ידי מוסדות וכדומה, רק על ידי השי"ת לבדו.

ועל אחת כמה וכמה כשתיכף ומיד בעת הודאתו הוא מוסיף לבקש בקשה על העתיד, זהו כבר הוכחה גמורה שאין למעלה ממנה, בגודל אמונתו בהשי"ת ובכח התפילה. כי על ידי תפילה זו הוא מגלה דעת, שהוא מאמין ובוטח בכל לבו, שכל מה שזכה עתה לישועה, היה אך ורק בכח תפילתו שהתפלל על זה להשי"ת, ולכן הוא כבר מבקש תיכף תפילה גם על העתיד, כיון שהוא משיג שזהו הדרך היחידה איך להשיג את הישועות בעבר בהווה ובעתיד.

כשמרגישים באמת לגבי העבר שהכל היה חסד ומתנת חינם, יכולים לבקש עוד מתנות חינם לעתיד

מצד שני אנו מוצאים שבשעת ההודאה יש להסיח דעת מן העתיד

כל זה הוא כאמור ביאור אחד שמצינו בספה"ק בביאור הפסוק 'ותעמוד מלדת', שהיה זה כעונש ללאה על מה שלא ביקשה על העתיד תיכף בעת הודאתה. אמנם מצינו ביאור נוסף בפסוק זה, שהוא ממש ההיפך הגמור מהביאור הראשון.

וכך לשון הספה"ק **ייטב לב** (ד"ה ותהר עוד): 'ותהר עוד וגו' ותאמר הפעם אודה את ה'. פירש רש"י, לפי שנטלתי יותר על חלקי [וכו']. נראה לי פירושו על פי המבואר **בחובת הלבבות** (שער עבודת האלקים סוף פרק ו'), כשמודה ומשבח להשי"ת על איזה טובה, לא יהא כוונתו בהודאה לבקש על התמדת טובה ולהוסיף עליה, עיין שם^ב.

ב. לשון החובות הלבבות: 'אמרה הנפש: כבר הבינותי מה שזכרת, ואינני מוצאה את עצמי יכולה לשלם חובות הבורא על טובותיו הכוללות המדברים, כל שכן מה שייחד אותי בו מהם. ואם חפצי ורצוני לשלם מה שאני חייבת עליהם, מיד קודמת למחשבתי בהשלימי, תוחלת טובה עתידה ממנו. וכן בהודותי לא"ל, כשאהודנו במלותי על גודל טובו עלי, ומחשבתי וכוונתי בהודאה לבקש על התמדת הטובה ולהוסיף עליה, לא כוונת הנואש מתוספת הטובה והתמדתה. וכשאני על הדרך הזה בעבודתי והודאתי לאלקי ממיעוט הכוונה הברורה לחובת טובתו, איך אגיע לשלם שאר עבודתו על טובותיו המיוחדות? ואני צריכה שתורני מה שאני חייבת בו עליהם מעבודת האלקים על המעוט, שאהיה ראויה להתמדתם. אמר השכל: מה שהתרעמת ממעוט כוונתך בעבודתך והודאתך לאלקי, וכי דברי

או אדרבה, יש לנו להיזהר מאד שלא לבקש כלל וכלל בעת ההודאה.

יישוב הסתירה על פי משל ונמשל

ועל פי מה שנתבאר יובן שפיר איך שתי המהלכים עולים ממש בקנה אחד. דהנה בעת לידת יהודה הבינה לאה למפרע, שכל מה שקיבלה מהשי"ת מעודה ועד היום הזה, היה הכל חסד ומתנת חנם ויותר מחלקה, וממילא היה הודאתה בהתפעלות מרובה עד מאד מאד, באופן שלא היה שייך במציאות שתחשוב כעת על העתיד.

משל למה הדבר דומה, לאיש עני דל ואביון, שעשיר אחד העניק לו בפתע פתאום מלייארד דולר! היות שהעני לא העלה על דעתו אף פעם במשך כל ימי חייו, שיש אפשרות כזאת בעולם, לקבל בבת אחת מלייארד דולר, לכן הוא מתפעל עתה עד מאד ויוצא לגמרי מן הכלים, ומתחיל להודות להעשיר שנתן לו סכום אדיר כזה, בהודאה שלימה וגמורה שאין כמותה.

והנה בעת ההודאה לא שייך כלל שיחזור העני לבקש מהעשיר, שיתן לו בעתיד עוד מלייארד דולר. שהרי עד לרגע זה היה נראה לו כל ענין הזה כדבר שלא שייך כלל במציאות העולם, ואם כן איך יערב לו לבו לבוא לבקש בקשה מוזרה כזאת מאיש מטיבו, שיתן לו מתנה גדולה כזאת שלא שייך כלל במציאות. ובכלל, מאחר שהוא כבר "מלייארדער", למה לו עוד מלייארד דולר, מה יוכל לעשות עם כספים רבים כל

וזהו שאמרה לאה, "הפעם", כלומר על הפעם הזאת שנטלתי יותר, "אודה את ה'", ואין כוונתי לבקש טובה, כי אם "ותעמוד" במחשבתה "מלדת", שלא חשבה כלל ללדת עוד, על כן נתנה הודאה רק על העבר. עכלה"ק.

ומבואר בזה סברא הפוכה לגמרי, שיש חסרון גדול במה שמבקש תיכף בקשה על העתיד, כי מתגלה בזה שאינו נותן הודאה שלימה להשי"ת, רק כל כוונתו בהודאה הוא כדי שעל ידה יוכל להוסיף ולבקש עוד ועוד מהשי"ת. ולכן הסיחה לאה דעתה לגמרי בעת הודאתה מענין העתיד, וזהו 'ותעמוד מלדת', בעת ההודאה עמדה ולא חשבה כלל ממציאות כזאת שהיא יכולה להוליד עוד, ודייקא כך היה ביכולתה להודות להשי"ת בלב שלם על העבר, מבלי שיהיה נראה כלל שכל כוונת ההודאה הוא על מנת לבקש עוד ועוד.

ונמצא שיש לנו לכאורה סתירה גדולה באופן ההודאה להשי"ת, האם מוכרחים וחייבים לבקש תיכף על העתיד, ואם לא, עלולים חלילה להיענש ולא לזכות עוד לטובה כזאת. או להיפך, בשעת ההודאה יש להסיח דעת לגמרי מהעתיד, ויש לעסוק כעת רק בענין העבר, דרך כך יוכל להודות להשי"ת בהודאה שלימה. וכאן הבן החכם שואל כהוגן, איך יש לנו להתנהג להלכה למעשה בזה, האם יש לנו להקפיד בדייקא לצרף כל פעם תפילה ביחד עם ההודאה,

פיך דברי מודה, וכוונתך בהם כוונת מבקש, ולבך להוסיף על הטובה ולשאול התמדתה, הוא מפני שלש מדות. יעוין שם בארוכה השלש מדות.

לי שוב מתנה גדולה כזאת, וכמובן שגם אז אודה לך עד בלי די'.

בשעת ההודאה גופא צריכים להיות שקוע לגמרי בהודאה

והנמשל מובן, כל עוד שהאדם חושב בלבו שמגיע לו טובה וחסד זה, כי הוא נצרך לזה עד מאד, אזי כשהוא מקבל את הטובה והחסד, הוא חי כל הזמן עם חשבונות, אם עתה כבר בא על סיפוקו בשלימות, או שהוא נצרך עדיין לעוד טובות וחסדים. ולכן כשאנו רואים שהוא רק מודה על ענין זה, ואינו חוזר לבקש עוד על העתיד, יש לנו סימן מזה שכבר בא על סיפוקו ואינו נצרך עוד לעתיד לטובה זו.

לעומת זה כשאחד משיג ומבין שלא מגיע לו כלל וכלל טובה וחסד כזאת, רק בפתע פתאום קיבל מתנה גדולה מאד בחסד חינו, אזי לא שייך עליו כלל טענה כזאת, למה לא ביקש תיכף ומיד בשעת הודאתו גם בקשה על העתיד. כי הרי הוא נמצא עתה בהתפעלות מרובה מאד, ואין לו עתה כלל הדעת לחשוב חשבונות על העתיד, רק כל כולו שקוע בהבעת הודאה עצומה על החסד חינו שקיבל בפתע פתאום.

וכיוצא בזה היה אצל לאה אמנו, שהיא הייתה הראשונה בעולם שנתנה סוג הודאה כזאת להשי"ת, על מתנה עצומה שקיבלה בפתע פתאום יותר מחלקה, בהולדת בן הרביעי, שעד עתה לא עלתה כלל על דעתה שיש מציאות כזאת בעולם, שתוכל להוליד ליעקב יותר משלשה בנים. ולכן בעת ההודאה 'ותעמוד מלדת', מרוב התפעלותה הסיחה עתה דעתה לגמרי מן

כך... ולכן בשעת ההודאה בעל כרחו הוא מסיח דעתו לגמרי מהעתיד, והוא שקוע עתה לגמרי בההודאה על העבר, ואינו מפסיק להודות לאיש מטיבו על החסד הגדול והנורא שגמל בעדו.

אמנם תיכף לאחר מכן, כשחוזר קצת אל הכלים ונרגע קצת מהתפעלותו הגדולה, הוא מתחיל לקבל "השגות" של עשיר, ועושה חשבון לנפשו, אין הכי נמי, עד לרגע זה לא עלתה על דעתי כלל ששייך מציאות כזאת בעולם, שיבוא מאן דהוא ויעניק לאיש בחינם סכום אדיר כזה. אך עתה, ברגע שהתברר שאכן יש מציאות כזאת בעולם, אם כן מי אומר שהוא דבר שקרה רק פעם אחד בכל ששת אלפי שנות העולם, הרי יתכן שממש כמו שאירע לי עתה, שפתאום הגיע איש עשיר והעניק לי סכום אדיר כזה, כך בדיוק יארע גם לעתיד, שפתאום יגיע שוב איש צדיק זה, ויעניק לי עוד פעם סכום אדיר כזה.

ומיד נכנס בו חשק ותאוה שאכן יקרה שוב נס כזה, כי כשם שמי שיש לו מנה רוצה מאתיים, כך מי שיש לו מליארד רוצה שתי מליארד... ולכן לאחר שהוא גומר להודות בשלימות ובכל לבו לאיש מטיבו, הוא מוסיף ומבקש ממנו:

'מאחר שנתברר לי שאתה איש צדיק ובעל חסד נורא כזה, ואתה נותן מתנות גדולות כל כך לבני אדם בחסד חינו ממש, וראיתי שיש לך היכולת להעניק סכומים אדירים כאלו לאדם אחד, אם כן אבקשך, שכאשר יתעורר אצלך שוב עת רצון כזאת, ותרצה לחלק שוב מתנות גדולות כאלו לבני אדם, תבוא גם אז דייקא אלי ותעניק

העתיד, והייתה שקועה כל כולה בנתינת הודאה עצומה להשי"ת על גודל המתנה שהעניק לה בחסד חנם.

כשמשיגים שהמתנה הוא חסד חנם, משיגים שיש להתפלל ולבקש שנזכה לעוד מתנות חנם

רק מה שיש בכל זאת טענה על לאה על מה שלא ביקשה תיכף על העתיד, הוא על מה שמיד לאחר מכן כשנרגעה קצת מהתפעלותה הגדולה, לא נתנה על דעתה לחשוב, שכשם שהשי"ת עשה לה עתה נס גדול כזה בחסד חנם, שהולידה בן רביעי - יותר מחלקה, כך יתכן מאד שהשי"ת יוסיף לעשות לה עוד ניסים גדולים כאלו, ותוליד עוד שבטים ליעקב.

ולכן הייתה צריכה תיכף לאחר ההודאה, לפתוח פיה בתפילה להשי"ת ולבקש, 'יוסף ה' לי בן אחר', כלומר, מאחר שהתברר לי גודל מידת טובך וחסדך, שאתה מיטיב לבריות ומעניק להם מתנות חנם כאלו כשמתעורר מידת החסד בעולם, ואני מאמינה שאתה בעל היכולת, וביכולתך להעניק עוד ועוד מתנות כאלו לכל באי עולם עד בלי די, לכן אני מבקשת ומתחננת לפניך בורא כל העולמים, שכאשר יתעורר

שוב עת רצון כזאת, תעניק לי עוד מתנות חנם ואזכה להוליד עוד שבטי קה.

וכיון שלא עשתה לאה כן, רק אפילו לאחר שנרגעה קצת מהתפעלותה הגדולה מהמתנה הגדולה שהעניק לה השי"ת, לא הוסיפה לבקש שתזכה לעוד מתנות כאלו בחסד חנם, לכן נענשה 'ותעמוד מלדת'.

לאחר ההודאה הגמורה בשלימות על העבר, יש לחשוב על העתיד ולבקש על זה

ונמצא שאכן בביאור הכתוב 'ותעמוד מלדת', יש לנו שני ביאורים שונים בספה"ק, אם הכוונה הוא שלא הסיחה דעתה בשעת ההודאה מלידת עוד בנים בעתיד. או שהוא עונש, שלא הולידה עוד מפני שלא ביקשה על העתיד. אך לגבי ההוראה למעשה בענין ההודאה, כל דברי הספה"ק עולים בקנה אחד ממש.

כי כולי עלמא מודים שבשעת ההודאה גופא אין להשים לבו עתה לענין העתיד, באופן שכל הודאתו יהיה רק אמצעי ועצה איך יוכל לבקש עוד ועוד. רק בשעת ההודאה גופא יש להסיח דעת לגמרי מן העתיד, ולהודות בלב שלם על העבר בהודאה עצומה ומופלגת.

אך כולי עלמא מודים גם כן, שתיכף לאחר

ג. באמת אין זה דבר פשוט כלל ועיקר, להסיח דעתו לגמרי מן העתיד בשעת ההודאה. הבה נתבונן, כל מעמדי "הכרת הטוב" שנוהגים לערוך לכבוד עשירים ונגידים מחזיקי התורה, בוודאי שמתכוונים בזה להכיר להם טובה על כל הנתינות שהעניקו בעבר. אך כשנתבונן בעומק ובאמת נראה, שעיקר הכוונה האמיתית בכל זה, הוא כמעט אך ורק כדי שעל ידי המעמדים יתחמם ויתעורר לבם של הנגידים, ויקבלו חשק אדיר לתרום עוד ועוד כאלה וכאלה.

והראיה הנוקבת על זה, שהרי ל"ע אם היה העשיר פושט רגל ומאבד כל נכסיו רח"ל, הדבר בטוח ששום בריה שבעולם לא היה עורך לכבודו שום מסיבה של 'הכרת הטוב' וכדומה, הגם שעד עתה

מתנת חנם, כך יזכה לקבל עוד ועוד מתנות חנם גם בעתיד.

אנו רואים בכל ההודאות ממש, שתיכף לאחר ההודאה יש בקשה על העתיד

וזהו שאנו רואים בכל ההודאות שתיקנו לנו אנשי כנסת הגדולה, ממש תמיד, לאחר שמודים על העבר בשלימות, נותנים לב על העתיד ומתחילים לבקש על העתיד. ולדוגמא, בברכת המזון, לאחר שמודים בהודאה שלימה על מה שהשי"ת זן את העולם בטובו, בחן, בחסד וברחמים, ונותן לחם לכל בשר כי לעולם חסדו, ותמיד לא היה חסר לנו מאומה בעבר. תיכף מבקשים על העתיד, "ואל יחסר לנו מזון לעולם ועד".

שגומר הודאתו בשלימות, אם אינו נותן לבו עתה על העתיד, זה מורה שהוא חושב שכל מה שקיבל עד עתה היה מגיע לו, כי היה נחוץ לו מתנה זו, ולא קיבלו בחסד ומתנת חנם ממש, ולכן אינו מבקש עוד על העתיד, כי מעתה כבר בא על סיפוקו בשלימות, ואיך יערב לבו לבקש עוד מתנת חנם ממש שלא מגיע לו כלל. ולכן הוא עלול להיענש ובאמת לא יקבל עוד בחינם מה שלא מגיע לו.

ולכן הדרך הישרה בזה, שתיכף לאחר הודאתו בשלימות על העבר בהודאה מופלגת עד אין לשער, ישים עתה את לבו על העתיד, ויתבונן שכל מה שקיבל עד עתה היה רק בחסד חנם ממש, וממילא יערב לו לבו לבקש, שכשם שעתה קיבל

היה מעניק סכומים אדירים למוסדות, אך מאחר שאין שום סיכוי ליהנות ממנו עוד בעתיד שהרי פשוט רגלו, אם כן איזה עסק יש לנו עמו מעתה.

ומוכרח מזה, שכל סוגי המסיבות שעורכים ברוב פאר והדר כ"הכרת הטוב" להעשירים והנגידים, הוא שם המושאל בלבד, אין כאן שום כוונה אמיתית "להכיר טובה", שהרי אם כן, היו מכירים טובה באותו אופן ממש גם לאותו עשיר של"ע איבד כל רכושו ונכסיו. רק כמעט כל הטעם שעורכים את כל המעמדים היוקרתיים האלו, הוא אך ורק "אמצעי" איך לבקש מהם עוד ועוד נדבות ותרומות לאורך ימים ושנים.

וממנו נקח דרך בעבודת ה', כשם שבכל מעמדי "הכרת הטוב" שעורכים לעשירים, כמעט אין איש שם על לב שחסר כאן ב'הכרת הטוב' אמיתי להעשיר, שהרי עורכים לכבודו מעמד גדול כזה, ולא מפסיקים לגמור עליו את ההלל ברוב תשבחות והודאות. ורק אחרי התבוננות אמיתית ועמוקה משיגים את האמת, שאין כאן כמעט שום כוונה אמיתית להכרת הטוב והודאה על העבר, רק רוב רובא של הכוונה, הוא אך ורק עבור בקשה על העתיד.

כיוצא בזה כשאנו מודים ומשבחים ומפארים ומהללים ומקלסים להשי"ת על כל הטובות אשר גמל עמנו מעודנו ועד היום הזה, יש לנו להשקיע כוחות אדירים ימים רבים, עד שנזכה שיהיה באמת כל כוונתנו בזה בשעת מעשה, רק כ"הודאה על העבר", ולא כאמצעי לבד לבקש בזכות זה בקשה על העתיד. כי כל עוד שאין מתבוננים בנקודה זו לעומק האמיתי, יכולים לחיות במשך עשרות שנים בטעות זו, שכבר יוצאים בשלימות ידי חובת ההודאה על העבר, ואין מעלים על הדעת כלל שיש איזה חסרון בסוג הודאה זו.

ורק כשמקיימים 'ותעמוד מלדת', שבאמת מסיחים דעת מכל העתיד, כאילו אין אנו נצרכים עוד לטובה כזאת בעתיד במשך כל ימי חיינו, רק אז יכולים לבחון איך נראה באמת ההודאה שלנו להשי"ת, ואם אנו אכן מסוגלים להודות להשי"ת בכל לב ונפש, אפילו על העבר לבד, בלי שום פניה כלל על העתיד.

וכיוצא בזה ב'מודים דרבנן', אחרי שמודים בהודאה שלימה, 'ברכות והודאות לשמך הגדול והקדוש על שהחייטנו וקיימתנו', תיכף לאחר מכן מבקשים על העתיד, 'כן תחיינו ותקיימנו'. ועל זה הדרך אנו מוצאים בכל סוגי ההודאות שתיקנו לנו אנשי כנסת הגדולה.

וכן אנו מוצאים גם בתפילת נשמת, תיכף לאחר שאנו אומרים בפה מלא, שאין בכוחינו להודות להשי"ת אפילו על אחת מאלף אלף אלפי אלפים ורבי רבבות פעמים הטובות נסים ונפלאות שעשית עם אבותינו ועמנו. תיכף לאחר מכן אנו מבקשים על העתיד, שכשם ש'עד הנה עזרונו רחמיך ולא עזבונו חסדיך', כך 'ואל תטשנו ה' אלקינו לנצח'.

המבקש שהשי"ת יעשה רק למען רחמיו, מובטח שאכן יהיה אלוקים בעזרו

וכמו שמבאר מרן הגר"א זצוק"ל (ביאור הגר"א משלי כה, טו)⁷, שיש שני מיני תפילות, כשאחד מתפלל להשי"ת שיעניק לו טובות

וחסדים מפני שעשה הרבה מצוות ומעשים טובים, בזה יש לו לחשוש שמא יגרום החטא שלא תתקבל תפילתו ולא יזכה להטובות והחסדים. אך כשאחד מתפלל שיזכה למתנת חינוך רק מצד רחמי וחסדי השי"ת, בזה אין לו לחשוש כלל שמא יגרום החטא, מאחר שאינו מבקש טובה זו מצד מעשיו הטובים, רק מתנת חינוך, מפני גודל מידת טובו וחסדו של השי"ת לבד.

ועל פי זה מבאר הגר"א מה שאנו אומרים בנשמת, "עד הנה עזרונו רחמיך ולא עזבונו חסדיך ואל תטשנו ה' אלקינו לנצח", כלומר, כשהאדם מכיר ומאמין שמה ש'עד הנה עזרונו' היה רק מצד 'רחמיך' ולא מצד מעשיו הטובים, וכן מה שעד עכשיו 'לא עזבונו' גם כן בא לנו רק מפני 'חסדיך'. אדם כזה יכול להיות בטוח שגם מכאן ולהבא 'אל תטשנו ה' אלקינו לנצח'.

כי רק אם כל הטובות שעשית עמנו עד היום היו מצד זכויותינו ומעשיו הטובים, היינו מתייראים שמא יגרום החטא, שח"ו מכאן ולהבא לא נהיה ראויים שתעשה

ד. לשון קדשו של מרן הגר"א זצוק"ל: יש ב' מיני תפלות, א' שמבקש שהקב"ה יעשה למען רחמי וחסדיו כמו שאומרים, 'עד הנה עזרונו רחמיך ולא עזבונו חסדיך ואל תטשנו ה' אלקינו לנצח', כלומר מה שאתה 'עד הנה עזרונו' הוא 'רחמיך' ולא למענינו, ומה שאתה 'לא עזבונו' הוא 'חסדיך', ולכן אנו בטוחים ש'אל תטשנו ה' אלקינו לנצח'. כי אם היה בשבילנו היינו מתייראים שמא יגרום החטא, אבל כאשר הוא למען חסדיך אין אנו מתייראין כלל, כי חסדיך המה קיימים תמיד.

וזהו כמו שאמרו בזוהר, 'והאמין בה', ולא היה מתיירא אפילו שמא יגרום החטא, והיינו משום ש'יוחשבה לו צדקה', כלומר כל מה שנותן לו ה' הוא 'צדקה', ואינו בשבילו כלל. וזהו 'הנה א"ל ישועתי אבטח ולא אפחד', כלומר א"ל שהוא מדת החסד, כאשר בחסדו הוא 'ישועתי', אבטח תמיד ולא אפחד אפילו שמא יגרום החטא, וכמו שנאמר בישעיה.

והב' הוא שמבקש מהקב"ה, שיעשה בשביל מצותי וחסדיו אשר עשה, כמו שנאמר 'קטונתי מכל החסדים' גו', ולכן 'וירא יעקב מאד' שמא יגרום החטא, וזהו שמבקש בשביל מצותיו המקטרגים מונעים, וכו'. אך אם יתפלל שיתן למענו יהיה הרבה מקטרגים, לכן אומר 'ולשון רכה', כשמדבר תחנונים ורכות, והיינו שלא יתן בשביל מעשיו רק בשביל חסדי ה' המרובים, על ידי זה 'ישבר הגרם' שהן המקטרגים, שלא יהיה להם מקום לקטרג כלל, כי אינו מבקש לפי מעשיו כלל. עכ"ל.

על כל דבר ודבר, ולהתפלל תמיד אל השי"ת מתוך הכנעה אמיתית, ושתקבל תמיד תפילותינו ברחמים וברצון לפני אדון כל, ושיהיה לנו תמיד על מה להודות, ושאכן נזכה על ידי זה להשפעות מרובות ותמידיות מן השמים, חסדים וטובות ישועות ונחמות, ונאמר אמן.

עמנו טוב וחסד. אבל כיון שגם עד הנה עשית עמנו כל הטובות והחסדים רק למען חסדיך ורחמך, אף על פי שלא היינו ראויים לכך, לכן אין אנו מתייראין כלל לעתיד, כי הרי חסדיך המה קיימים תמיד, ולכן אנו בטוחים, שכמו שעזרתנו ולא עזבתנו עד הנה, כן אל תטשינו לנצח, כי

חסד ה' אין לו גבול
והוא קיים לנצח.

הכלל התמידי לכל החיים

הכלל היוצא מכל דברינו אלו, שכל אדם צריך לזכור תמיד לשמור ולעשות שתי הדברים הללו, "להודות" הודאה שלימה ותיכף לאחר מכן "להתפלל" על העתיד, ושוב להודות ולהתפלל, ואז יהיה כלי מוכן לקבלת שפע רב עד בלי די באופן תמידי.

יעזור השי"ת, שאכן נזכה להודות להשי"ת

בעזרת השי"ת

להיכנס לבנין ולטעום את פרשת השבוע

אמרים • פנינים • דרושים • חיזוקים

ניתן להשיג בחנויות הספרים המובחרות
וכן ניתן להשיג במס' 05041-75-336